

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7
The 7th STOU National Research Conference

แนวทางส่งเสริมการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา
Extension Guideline of Broiler Production in Contract Farming of Farmers
in Nakhon Ratchasima Province

ชัยยา มะลิตา (Chaiya Malida)¹ เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalernsak Toomhirun)² จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibthong)³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมของการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาจากเกษตรกรที่เข้าร่วมเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญาในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1,009 คน กำหนดขนาดตัวอย่างด้วยสูตรของ Taro Yamane กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ได้จำนวน 288 ราย สุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มกับแกนนำเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตร จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 49.97 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีพื้นที่ถือครองด้านการเกษตร 11-20 ไร่ รายได้ครัวเรือนมาจากการเลี้ยงไก่เนื้อเป็นอาชีพหลักและมีอาชีพเสริมคืออาชีพทำนา มีโรงเรือนเลี้ยงไก่ 1 โรงเรือน เลี้ยงน้อยกว่า 10,000 ตัวต่อโรงเรือน เลี้ยง 5 รุ่นต่อปี การตัดสินใจทำสัญญาเลี้ยงไก่เนื้อกับบริษัท เนื่องจากเจ้าหน้าที่บริษัทเข้ามาเสนอโครงการด้วยวิธีการใช้เงินของตนเองลงทุน และกู้ยืมเงินกับสถาบันการเงิน โดยมีระยะเวลาทำสัญญา 3 ปี ลักษณะโรงเรือนเป็นแบบระบบปิด ประสิทธิภาพการเลี้ยงไก่เนื้อมีค่าเฉลี่ยของเปอร์เซ็นต์การเลี้ยงรอด เท่ากับ 96.60 อัตราการแลกเนื้อ 1.39 อายุการเลี้ยง 32.32 วัน และน้ำหนักเฉลี่ยต่อตัว 1.48 กิโลกรัมต่อตัว โดยภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อโครงการเลี้ยงไก่เนื้อแบบพันธสัญญาอยู่ในระดับมาก และแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญา ได้แก่ 1) เกษตรกรควรพัฒนาตนเองในการเลี้ยงไก่เนื้อ 2) หาต้นแบบและจัดทำศูนย์การเรียนรู้เพื่อขยายผล 3) บริษัทควรยกระดับการผลิตไก่เนื้อให้ได้มาตรฐานกรมปศุสัตว์ และมาตรฐานเพื่อการส่งออก 4) บริษัทจะต้องช่วยให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในระบบการกู้ยืมและการผ่อนชำระ 5) บริษัทต้องตรวจสอบสาเหตุของปัญหารายได้ไม่เพียงพอของเกษตรกร และ 6) บริษัทควรจัดการอบรมหรือการสอนงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้เกิดทักษะหลายๆ ด้าน

คำสำคัญ ไก่เนื้อ การส่งเสริม เกษตรแบบมีพันธสัญญา จังหวัดนครราชสีมา

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แผนกวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

artoom@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. แผนกวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

arkjin@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7
The 7th STOU National Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to study extension guideline of broiler production in contract farming of farmers in Nakhon Ratchasima Province. Studied population was a number of 1,009 broiler production farmers in contract farming, Nakhon Ratchasima Province. Identification of sample was conducted by Taro Yamane formula with 95% confidence interval resulting 288 persons selected through simple random sampling. Data was collected by interview form and focus groups with 10 leading core farmers and agricultural extension staff. Research findings showed most of the farmers were male. Their average age was 49.97 years. They finished primary education. Their possessing agricultural area was 11-20 rai. Their income gained from the main occupation; raising broiler and the subordinate occupation, rice cultivation. Each of them had one chicken shed with below 10,000 raising chicken/shed and 5 flocks/year. Decision in contract farming started with approach by company staff proposing a project with personal fund and loan from financial institutes under a 3 year-contract. It was a closed-shed system. Efficiency in raising broilers, the average survival was 96.60%; feed conversion ratio 1.39, raising duration 32.32 days and the average weight of broiler was 1.48 kg. Overall, their satisfaction towards the broiler production in contract farming was at high level. Extension guideline of broiler production in contract farming comprised i.e. 1) encouraging farmers in self-development on the broiler production 2) looking for prototype and setting up a learning center to expand the results 3) uplifting the broiler production to correspond with the Livestock Department's standards as well as export standards 4) the Company must assist farmers to acquire useful knowledge on loan and payments terms 5) the Company must investigate cause of farmers' insufficient income and 6) the Company should have trained the agricultural extension staff be more skillful in different areas.

Keywords: Broiler, Extension, Contract farming, Nakhon Ratchasima Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แนวทางส่งเสริมการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญาในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเข้าร่วมเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา
5. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญากับบริษัทในจังหวัดนครราชสีมา จากรายชื่อผู้ขึ้นทะเบียนฟาร์มกับปศุสัตว์จังหวัดนครราชสีมาทั้งหมด 1,009 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 (Yamane 1973: 1088 อ้างถึงใน จินดา ขลิบทอง 2555) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 288 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.50 ของประชากร โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ ที่มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านสภาพการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญากับบริษัทของเกษตรกร ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญากับบริษัท ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ และตอนที่ 5 แนวทางส่งเสริมการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญากับบริษัท โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.875 ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในเกณฑ์สูงจึงสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป โดยคำถามแต่ละข้อจะมีตัวเลือกให้เลือก 5 ระดับ ดังนี้ คะแนน 1 หมายถึง น้อยที่สุด คะแนน 2 หมายถึงน้อย คะแนน 3 หมายถึงปานกลาง คะแนน 4 หมายถึงมาก คะแนน 5 หมายถึงมากที่สุด จากนั้นการแปลความหมายผลคะแนน ตามเกณฑ์ ดังนี้ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80 หมายถึง น้อยที่สุด 1.81-2.60 หมายถึง น้อย 2.61-3.40 หมายถึง ปานกลาง 3.41-4.20 หมายถึง มาก และ 4.21 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

จัดสนทนากลุ่มร่วมกับแกนนำเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตร จำนวน 10 คน ตามประเด็นที่กำหนดไว้ วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ สำหรับข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่มกับแกนนำเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตร รวมทั้งสิ้น 10 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

1. **สภาพพื้นฐานของเกษตรกร** กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.97 ปี และจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีพื้นที่ถือครองด้านการเกษตรจำนวน 11-20 ไร่ รายได้หลักมาจากการเลี้ยงไก่เนื้อ ส่วนรายได้รองมาจากการทำนา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-5 คน แรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และการใช้แรงงานในการเลี้ยงไก่เนื้อโดยส่วนใหญ่จะเป็นการใช้แรงงานในครอบครัว เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และไม่มีตำแหน่งทางสังคม
2. **สภาพการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญา** มีโรงเรือนเลี้ยงไก่เนื้อจำนวน 1 โรงเรือน เลี้ยงไก่น้อยกว่า 10,000 ตัวต่อโรงเรือน รอบการเลี้ยงได้จำนวน 5 รุ่นต่อปี ใช้แรงงานไม่เกิน 2 คนต่อ 1 โรงเรือน เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างไม่สามารถดำเนินการเลี้ยงไก่เนื้อด้วยตัวเองได้ เนื่องจากไม่สามารถหาช่องทางจำหน่ายได้ การตัดสินใจทำสัญญาเลี้ยงไก่เนื้อกับบริษัทพบว่าส่วนใหญ่มาจากการที่เจ้าหน้าที่บริษัทเข้ามาเสนอโครงการและส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมโครงการกับบริษัทใด ๆ มาก่อน เกษตรกรจึงสามารถกู้ยืมเงินกับสถาบันการเงินได้เป็นส่วนใหญ่ ระยะเวลาการทำสัญญาเลี้ยงไก่เนื้อกับบริษัทส่วนใหญ่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

ใหญ่จะมีระยะเวลาของสัญญา 3 ปี เกษตรกรจะมีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่เนื้อ 5-10 ปี ลักษณะโรงเรือนในการเลี้ยงไก่เนื้อส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบระบบปิด (Evaporation System) เกษตรกรเรียนรู้การเลี้ยงไก่เนื้อจากนักวิชาการส่งเสริมของบริษัทเป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรใช้การสื่อสารด้วยวิธีโทรศัพท์ และประสิทธิภาพในการเลี้ยงไก่เนื้อของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างพบว่าค่าเฉลี่ยของเปอร์เซ็นต์การเลี้ยงรอด เท่ากับ 96.60 อัตราการแลกเนื้อ 1.39 อายุการเลี้ยง 32.32 วัน และน้ำหนักเฉลี่ยต่อตัว 1.48 กิโลกรัมต่อตัว

3. ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของบริษัท ในการศึกษาทั้ง 19 ประเด็น โดยภาพรวมพึงพอใจต่อการดำเนินงานของบริษัทอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าหัวข้อที่พึงพอใจมากที่สุดและอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การติดตามและควบคุมดูแลการเลี้ยงไก่เนื้อตลอดเวลาการเลี้ยงของเจ้าหน้าที่บริษัท รองลงมาคือความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ การช่วยประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อก่อสร้างฟาร์ม คุณภาพยา และวัคซีนที่บริษัทจัดหาให้ระหว่างการผลิต การจัดอบรมให้ความรู้ในการเลี้ยงกับเกษตรกร และคุณภาพอาหารสัตว์ ตามลำดับ

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะ พบว่าส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่องรายได้ไม่เพียงพอ ขาดแคลนแรงงาน จับไก่ล่าช้า คุณภาพพันธุ์สัตว์ ลงลูกไก่เนื้อเข้าเลี้ยงช้า และจำนวนลูกไก่ลงเลี้ยงไม่เป็นไปตามเงื่อนไขสัญญา นำมาสู่การเสนอแนะจากเกษตรกรว่า ต้องการให้บริษัทปรับปรุงเงื่อนไขรายได้ในสัญญาให้สูงขึ้น การจับไก่ใหญ่เร็วกว่าที่กำหนดทำให้ได้ผลตอบแทนในรอบการเลี้ยงต่ำ และการจับไก่ใหญ่ช้ากว่าที่กำหนดทำให้ต้นทุนการเลี้ยงสูงจึงต้องการให้บริษัทมีการชดเชยกรณีผิดเงื่อนไขสัญญา ดังนั้นแล้ว การแก้ไขคือต้องการให้บริษัทมีความยืดหยุ่นในข้อสัญญาพิจารณาความเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

5. แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญา พบว่า

1) เกษตรกรควรพัฒนาตัวเองในการเลี้ยงไก่เนื้อ โดยการเพิ่มพูนความรู้ ด้านการเลี้ยงไก่เนื้อ การพัฒนาความสามารถด้านการติดต่อกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ด้วยการพัฒนาตัวเองในการเลี้ยงไก่เนื้อให้ได้ประสิทธิภาพ อีกทั้งสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับผู้มีความรู้ เพื่อลดปัญหาการเลี้ยงไก่แล้วไม่ได้ขนาดที่ต้องการของบริษัท และปัญหาขายไก่ไม่ได้ราคา

2) หาต้นแบบและจัดทำศูนย์การเรียนรู้เพื่อขยายผล สำหรับบริษัทที่ทำเกษตรรูปแบบเกษตรพันธสัญญา บริษัทควรจะมีการมอบหมายให้เป็นฟาร์มตัวอย่างและทำเป็นศูนย์ฝึกการเรียนรู้ของเกษตรกรรายใหม่ ที่ต้องได้รับการอบรมหรือฝึกเลี้ยงไก่เนื้อก่อนที่จะมีการเข้าเลี้ยงไก่จริง โดยบริษัทอาจจะให้เป็นค่าตอบแทนพิเศษตามที่ตกลงกัน

3) บริษัทควรยกระดับการผลิตไก่เนื้อให้ได้มาตรฐานกรมปศุสัตว์ และมาตรฐานเพื่อการส่งออก โดยมีการอบรมและพัฒนาเกษตรกรเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการผลิตไก่เนื้อให้ได้มาตรฐานสากล เช่น การจัดทำมาตรฐานฟาร์ม การจัดทำระบบ GMP และการจัดทำระบบ HACCP เป็นต้น ซึ่งเกษตรกรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงาน และการจัดทำระบบต่างๆ ที่มีความยุ่งยากมากขึ้น

4) บริษัทจะต้องช่วยให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในระบบการกักขังและการผ่อนชำระ ผลของการผัดผ่อนชำระ และความเสี่ยงในการฟ้องร้องจากสถาบันการเงิน หากเกษตรกรมีปัญหาเรื่องการชำระเงินคืนตามที่ตกลงไว้ในสัญญา

5) บริษัทต้องตรวจสอบสาเหตุของปัญหารายได้ไม่เพียงพอของเกษตรกร ว่าเกิดจากที่มีหนี้สินมาก่อนร่วมโครงการ หรือเป็นเพราะเงื่อนไขโครงการ หรือประสิทธิภาพการเลี้ยงที่ทำให้รายได้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เพื่อกำหนดแนวทางช่วยเหลือต่อไป เช่น ช่วยเจรจากับสถาบันการเงิน แนะนำวิธีสร้างรายได้เสริม เป็นต้น

6) บริษัทควรจัดการอบรมหรือการสอนงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้เกิดทักษะหลายๆ ด้าน เพื่อที่จะได้นำไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกรได้อย่างครบถ้วนและถูกต้องเหมาะสม เช่น การอบรมการเลี้ยงไก่เนื้อให้ทันสมัย การพัฒนาทักษะการสื่อสารการใช้โทรศัพท์ของเกษตรกรให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเลี้ยงไก่เนื้อ เช่น การรายงานไก่ป่วย การรายงานสถานการณ์ การรายงานข้อมูลต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ตลอดจนการปรับปรุงการใช้โทรศัพท์ผ่าน Application ต่างๆ เช่น ไลน์ (Line Application) เป็นต้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

1. **สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร** ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา ผู้ให้ข้อมูลเข้าร่วมเลี้ยงไก่เนื้อส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย วัยกลางคน และมีการศึกษาค่อนข้างต่ำ โดยเลี้ยงไก่เนื้อควบคู่กับการเกษตรอื่นๆ เช่น ทำนา ทำไร่ และทำสวน เป็นต้น อาจเพราะเป็นอาชีพแต่เดิมก่อนเข้าร่วมโครงการรายได้จากการเลี้ยงไก่เนื้อค่อนข้างดีกว่ารายได้จากภาคการเกษตรอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ พัชรินทร์ ก้อนทอง (2550) ที่ศึกษาการตัดสินใจของเกษตรกรต่อการลงทุนเลี้ยงไก่เนื้อแบบโรงเรือนระบบปิดที่มีสัญญาประกันราคา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 42-60 ปี และจบการศึกษาระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับศศิวิมล จันทน์ปาน (2553) ที่ศึกษา การจัดการการผลิตและการตลาดไก่เนื้อแบบมีสัญญาผูกพันกับบริษัทในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า เกษตรกรที่เลี้ยงไก่เนื้อมีการประกอบอาชีพทั้งอาชีพหลักและอาชีพรองในภาคการเกษตรทั้งหมด อาชีพหลักของเกษตรกรส่วนใหญ่ คือ การเลี้ยงไก่เนื้อ คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาคือการทำนา คิดเป็นร้อยละ 42.86 ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีอาชีพหลักคือการเลี้ยงไก่เนื้อควบคู่กับการทำนา ส่วนอาชีพรองที่นอกจากการทำนาจะเป็นการเพาะปลูกพืชอื่น ๆ เช่น ปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งนอกจากการเพาะปลูกก็จะเป็นการเลี้ยงสัตว์ โดยเกษตรกรจะมีการขุดบ่อเลี้ยงปลา

2. **การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ** ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ตัดสินใจเข้าร่วมเลี้ยงไก่เนื้อกับบริษัทเกิดจากการแนะนำของเจ้าหน้าที่บริษัทซึ่งอาจจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับเกษตรกรได้ดีเพราะสามารถตอบคำถามและชี้แจงโครงการของบริษัทที่ตนเองรับผิดชอบให้กับเกษตรกรได้ดีกว่า สอดคล้องกับที่ศึกษา การตัดสินใจของเกษตรกรต่อการลงทุนเลี้ยงไก่เนื้อแบบโรงเรือนระบบปิดที่มีสัญญาประกันราคา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ตัดสินใจเข้าร่วมเลี้ยงไก่เนื้อเพราะเจ้าหน้าที่บริษัทและเพื่อนบ้านแนะนำ และได้รับข้อมูลความรู้การเลี้ยงไก่เนื้อหลัก ๆ จากพนักงานบริษัท

3. **ความสัมพันธ์ของจำนวนโรงเรือนและแรงงาน** ผลวิจัยพบว่าเกษตรกร มีโรงเรือนจำนวน 1 โรงเรือน ซึ่งอาจจะสัมพันธ์กับจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่เลี้ยงไก่เนื้ออยู่ที่ 1-2 คนต่อโรงเรือน เกษตรกรมีแรงงานในครัวเรือนจำกัด และไม่อาจจ้างแรงงานภายนอกครัวเรือน ซึ่งอาจจะคิดว่าดูแลไก่ไม่ได้เท่ากับแรงงานในครัวเรือนเลี้ยงเอง หรือไม่ก็ไม่สามารถหาแรงงานเลี้ยงไก่ได้ จึงมีโรงเรือนเลี้ยงไก่เนื้อส่วนใหญ่จำนวน 1 โรงเรือน สัญญาการเลี้ยงไก่เนื้ออยู่ที่ 3 ปี รอบการเลี้ยงไก่เนื้ออยู่ที่ 5-6 รุ่นต่อปี จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรัช ทองขัน (2556) ที่ศึกษา การผลิตไก่เนื้อของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีโรงเรือนเลี้ยงไก่เนื้อจำนวน 1 โรงเรือน มีรอบการเลี้ยงต่อปีอยู่ที่ 5-6 รุ่นต่อปี และมีแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงไก่อยู่ที่ 1-2 คนต่อโรงเรือน

4. **ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการเลี้ยงไก่เนื้อแบบพันธสัญญา** ผลการวิจัยพบว่าด้านความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการเลี้ยงไก่เนื้อแบบพันธสัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากปัจจุบันมีรูปแบบการส่งเสริมของบริษัทที่พัฒนามากขึ้น เช่น มีข้อตกลงหรือทำ MOU กับธนาคารเพื่อรองรับการยืมกู้ ส่วนการให้สินเชื่อลูกไก่ อาหารสัตว์ ยา และวัคซีนนั้น อาจมองว่าบริษัทให้สินเชื่อก็จริง แต่ได้มีการขายในราคาที่สูงขึ้นจากราคาตลาดทั่วไป หรืออาจจะได้รับสินค้าที่มีคุณภาพไม่ตรงตามต้องการ ทำให้เกษตรกรมองว่าเป็นการมัดมือชกหรือบังคับให้เกษตรกรรับสินค้าตามที่บริษัทจัดส่งให้เท่านั้น สอดคล้องกับ ศศิธร ทรงประโคน (2547) ที่ศึกษา ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานส่งเสริมและการให้บริการการเลี้ยงไก่เนื้อลักษณะที่มีสัญญาซื้อผูกพันโดยบริษัทธุรกิจเอกชนในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจมาก เนื่องจากบริษัทมีการสนับสนุนด้านอาหารสัตว์ ยา และวัคซีนให้เกษตรกร

5. **ข้อเสนอแนะของเกษตรกร** ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรเสนอแนะให้บริษัทปรับเงื่อนไขรายได้ในสัญญาให้สูงขึ้นกรณีเจ็บไข้ใหญ่ ซึ่งอาจเป็นผลเนื่องจาก เกษตรกรมีรายได้จากเลี้ยงเพียงพอ ขาดแคลนแรงงาน การจับไก่ล่าช้า คุณภาพพันธุ์สัตว์ การลงลูกไก่เนื้อเข้าเลี้ยงล่าช้า และจำนวนลูกไก่ลงเลี้ยงน้อยกว่าที่ระบุในสัญญา ซึ่งปัญหารายได้การเลี้ยงไก่ไม่เพียงพอ นั้นจากประสบการณ์ของผลการวิจัยพบว่ารายได้จากการเลี้ยง ส่วนหนึ่งต้องใช้ในการชำระหนี้เงินกู้ก่อสร้างฟาร์มคั้นนมคาร เนื่องจากตอนเริ่มโครงการไม่มีเงินทุนนอกจากใช้หลักทรัพย์ที่เป็นที่ดิน รวมถึงเกษตรกรมีหนี้สินในครัวเรือนก่อนที่จะมาเข้า

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

ร่วมโครงการเลี้ยงไก่เนื้อทำให้ต้องแบกรับภาระหนี้สินหลายด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของไพรัช ทองชั้น (2556) ที่ศึกษาการผลิตไก่เนื้อของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 71.2 มีการกู้ยืมเงินจากทางสถาบันการเงิน ทำให้ประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงินหากขายไก่เนื้อไม่ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. **หาต้นแบบและจัดทำศูนย์การเรียนรู้เพื่อขยายผล** บริษัทควรคัดเลือกเกษตรกรที่มีความอาวุโส มีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงไก่เนื้อ มีประสบการณ์สูง และมีภาวะผู้นำ เพื่อบริษัทแนะนำให้เกษตรกรรายใหม่ ๆ ได้รับการอบรมหรือฝึกเลี้ยงไก่เนื้อก่อนมีการเข้าเลี้ยงไก่จริง เนื่องจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญา ที่มีช่วงอายุระหว่าง 31-60 ปี หรืออายุเฉลี่ย 49.97 ปี เป็นเกษตรกรที่มีวุฒิภาวะในการทำงาน มีความรับผิดชอบสูง ตลอดจนเป็นคนที่มีความรู้และประสบการณ์ ฉะนั้นความคาดหวังในการทำงานและการตัดสินใจก็จะมีผลเสียตรงกันข้ามกับเกษตรกรที่มีอายุน้อยๆ ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญาได้มากกว่า ทั้งนี้ บริษัทควรพิจารณาให้ค่าตอบแทนพิเศษตามที่ตกลงกัน

2. **บริษัทควรมีแผนในการพัฒนาการศึกษาหรือองค์ความรู้เพิ่มเติมให้กับเกษตรกรมากขึ้น** เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้และแนวคิดทันต่อสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน โดยบริษัทเป็นผู้สนับสนุนและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเรียนดังกล่าว ทั้งนี้ความรู้ต้องสอดคล้องและจำเป็นต่อการดำเนินการเลี้ยงไก่เนื้อในอนาคต เนื่องจากการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญาในอนาคตจะต้องมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบและเงื่อนไขต่างๆ ทั้งจากการผลิตภายในประเทศและการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก ซึ่งจะมีการยกระดับการผลิตไก่เนื้อให้ได้มาตรฐานกรมปศุสัตว์ และมาตรฐานเพื่อการส่งออก ฉะนั้น จะต้องมีการอบรมและพัฒนาเกษตรกรเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการผลิตไก่เนื้อให้ได้มาตรฐานสากล เช่น การจัดทำมาตรฐานฟาร์ม การจัดทำระบบ GMP และการจัดทำระบบ HACCP เป็นต้น ดังนั้น เกษตรกรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานและการจัดทำระบบต่างๆ ที่มีความยุ่งยากมากขึ้น

3. **บริษัทจะต้องช่วยให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในระบบการกู้ยืมและการผ่อนชำระ** บริษัทควรประสานกับสถาบันการเงิน หรือเจ้าหน้าที่ของบริษัทที่มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการเงินกู้ยืม และการบริหารจัดการเงินคืนให้กับสถาบันการเงิน เพื่อเข้าอบรมให้ความรู้ ทำความเข้าใจแก่เกษตรกรในเรื่องระบบการกู้ยืมและการผ่อนชำระ เนื่องจากผลการศึกษาของผู้วิจัย พบว่าเกษตรกรร้อยละ 70.97 ลงทุนโดยการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน หากเกษตรกรกลุ่มนี้ไม่เข้าใจเรื่องระบบการกู้ยืมเงินและการผ่อนชำระหนี้ให้กับสถาบันการเงินก็จะส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการหรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายก็จะให้ความรู้หรือให้คำแนะนำในเรื่องนี้แก่เกษตรกร ตลอดจนบริษัทเองต้องมีมาตรการคอยช่วยเหลือเกษตรกรในภาวะวิกฤติต่าง ๆ ด้วย

4. **บริษัทควรมีการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยจากมูลไก่ของเกษตรกรหรือจัดตั้งกลุ่มในการทำปุ๋ยจากมูลไก่** เพื่อใช้ในการทำนาหรือจำหน่ายเป็นรายได้ของเกษตรกรเอง โดยบริษัทเป็นผู้จัดหาผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการด้านการผลิตปุ๋ยจากมูลไก่เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้ในนาข้าว และสนับสนุนเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิตและระบบการจัดการให้กับเกษตรกรในเบื้องต้น ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรประหยัดค่าปุ๋ยในการทำนาและช่วยให้ได้ผลผลิตจากการทำนาเพิ่มขึ้น พร้อมทั้งเป็นการลดมลภาวะและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตไก่เนื้อในฟาร์มเกษตรกรได้อีกทางหนึ่งด้วย

5. **บริษัทควรพิจารณาในกลุ่มเกษตรกรที่ต้องการขยายการเลี้ยงเพิ่มเป็นอันดับแรกก่อน** เนื่องจากบริษัทจะได้เกษตรกรที่มีประสบการณ์ มีความรู้จากการเลี้ยงไก่เนื้อกับบริษัทมาก่อน รวมถึงลดความเสี่ยงที่อาจเกิดจากเกษตรกรรายใหม่ ๆ ที่ไม่เคยเลี้ยงไก่เนื้อมาก่อน ซึ่งทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และคนในครอบครัวมีงานทำ

6. **บริษัทจะต้องมีนโยบายในการกำหนดระยะเวลาในสัญญาให้สอดคล้องกับการกู้ยืมเงินมาลงทุน** ให้มากจากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีการทำสัญญาเลี้ยงไก่เนื้อเฉลี่ยอยู่ที่ 3.01 ปี ซึ่งถือว่าสัญญามีกำหนดระยะเวลาสั้นเกินไป เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ได้กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเพื่อมาใช้ในการก่อสร้างโรงเรือนและองค์ประกอบฟาร์มเป็นเงินทุน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

ที่สูงมาก ฉะนั้นการทำสัญญาควรจะระยะเวลาตามระยะเวลาที่ทำสัญญาระหว่างเกษตรกรกับธนาคารหรือสถาบันการเงินที่เกษตรกรได้กู้ยืมมาลงทุน มิฉะนั้นเกษตรกรก็จะไม่มีความมั่นใจกับบริษัทที่จะไม่ต่อสัญญาต่างๆที่ค่าเสื่อมโรงเรือนที่ก่อสร้างตามแบบแปลนของบริษัทมีระยะเวลา 8-10 ปี ก็จะทำให้เกษตรกรเกิดปัญหาเรื่องการเลี้ยงไก่เนื้อที่ไม่ต่อเนื่องและขาดรายได้ที่จะคืนสถาบันการเงิน เกิดปัญหานี้ขึ้นของเกษตรกรตามมา ดังนั้นบริษัทจะต้องมีนโยบายในการกำหนดระยะเวลาในสัญญาให้สอดคล้องกับการกู้ยืมเงินมาลงทุนให้มาก โดยเฉพาะให้สอดคล้องกับระยะเวลาในการคืนเงินให้กับธนาคารหรือสถาบันการเงินของเกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ที่ระยะเวลา 5-10 ปี

7. การอบรมหรือการสอนงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้เกิดทักษะหลายๆด้าน เพื่อที่จะได้นำไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกรได้อย่างครบถ้วนและถูกต้องเหมาะสม เช่น การอบรมการเลี้ยงไก่เนื้อให้ทันสมัย การอบรมการถ่ายทอดหรือวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนการตั้งศูนย์เรียนรู้และสาธิตการเลี้ยงไก่เนื้อ เป็นต้น และปรับทักษะการสื่อสารการใช้โทรศัพท์ของเกษตรกรให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเลี้ยงไก่เนื้อ เช่น การรายงานไก่ป่วย การรายงานสถานการณ์ การรายงานข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ตลอดจนการปรับปรุงการใช้โทรศัพท์ผ่าน Application ต่างๆ เช่น ไลน์ (Line Application) เป็นต้น

8. บริษัทควรกำหนดนโยบายให้มีโบนัสพิเศษ หรือผลตอบแทนพิเศษ แก่เจ้าหน้าที่บริษัทหรือนักวิชาการส่งเสริม แต่ละคนที่สามารถดูแลและผลักดันให้การผลิตไก่เนื้อของเกษตรกรที่รับผิดชอบได้ดีกว่ามาตรฐานหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่บริษัทหรือนักวิชาการส่งเสริมมีขวัญกำลังใจและเพิ่มการเอาใจใส่ดูแลเกษตรกรมากขึ้น

9. บริษัทควรพิจารณาขยายช่วยเหลือหรือชดเชยให้เกษตรกร กรณีที่เจ้าหน้าที่บริษัทจัดหาจำนวนลูกไก่ให้แก่เกษตรกรเข้าเลี้ยงได้น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในสัญญา รวมถึง คุณภาพลูกไก่ที่บริษัทจัดส่งให้ และการจ่ายเงินค่าเลี้ยงไก่เนื้อของบริษัทให้กับเกษตรกรไม่ตรงเวลา เป็นต้น

10. บริษัทต้องตรวจสอบหรือสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมให้ครอบคลุม ว่าการที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหารายได้ไม่เพียงพอ นั้น เกิดจากสาเหตุใด เช่น มีหนี้สินอยู่ก่อนที่จะมาเข้าร่วมโครงการเลี้ยงไก่เนื้อแบบมีพันธสัญญากับบริษัท ผลการเลี้ยงไก่เนื้อของเกษตรกรไม่ดีหรือไม่เป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมาย หรือการรับประกันราคาซื้อขายในครัวเรือนสูง เป็นต้น

11. บริษัทต้องเจรจากับสถาบันการเงินที่เกษตรกรได้กู้ยืมมาเพื่อขอขยายระยะเวลาในการคืนเงินให้กับสถาบันการเงินออกไปเพื่อให้เกษตรกรสามารถที่จะผ่อนชำระกับธนาคารหรือสถาบันการเงินต่อเดือนหรือต่อรอบการผลิตได้น้อยลง

เอกสารอ้างอิง

เกียรติภูมิ พฤกษ์วัน. 2547. การวิเคราะห์เศรษฐกิจการผลิตไก่เนื้อของเกษตรกรคู่สัญญาในอำเภอพราหมณ์ จังหวัดเชียงใหม่ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร และทรัพยากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จินดา ขลิบทอง. 2555. กระบวนการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร. ใน: ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ 1. น. 19. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, นนทบุรี.

พัชรินทร์ ก้อนทอง. 2550. การตัดสินใจของเกษตรกรต่อการลงทุนเลี้ยงไก่เนื้อแบบโรงเรือนระบบปิดที่มีสัญญาประกันราคา: กรณีศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ไพรัช ทองชั้น. 2556. การผลิตไก่เนื้อของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์ ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร) แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7
The 7th STOU National Research Conference

- มนิสา นวลเต็ม. 2559. อนาคตของไก่เนื้อไทยในอาเซียน (AEC). สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้ากระทรวงพาณิชย์ แหล่งข้อมูล: <http://tpso.moc.go.th/th/node/390>. ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2559.
- ศศิธร ทรงประโคน. 2547. ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานส่งเสริมและการให้บริการการเลี้ยงไก่เนื้อลักษณะที่มีสัญญาข้อผูกพันโดยบริษัทธุรกิจเอกชนในจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2558. สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2558. แหล่งข้อมูล: http://www.oae.go.th/ewtadmin/ewt/oae_web/download/journal/trends2556.pdf. ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2559.
- Yamane, T. 1973. Statistic: An Introductory Analysis. 3 rd ed. New York: Harper and Row.

